

Boratav'ı okumadan folklor öğrenilemez

Folklor nedir? sorusunun yanıtını öğrenmek isteyenlere bir tavsiyede bulunacağım: Pertev Naili Boratav'ın kitaplarını okuyun.

Yalnız tek bir kavram için değil, halk edebiyatı, masal, halk bilimi konularında da aydınlanmak, bu konuda en güvenilir araştırmaları okumak isterseniz, gene onun adını vereceğim:

Pertev Naili Boratav.

Yeniden yazmaya gerek var mı bilmem? Bilimi cahil siyasetçinin emrine verenler yüzünden, onu dışarıya kaçırık, Türkiye'nin ne kadar kayba uğradığını acaba sonradan anladılar mı? Hayır. Ne gezer.

Dünyaca ünlü bilim adamı Boratav'ın iki önemli kitabı; **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı ile 100 Soruda Türk Folkloru, Konur Ertop'un Sunuş**larıyla yeniden yayımlandı.

Her iki kitabın da, onun başka araştırmalarının, makalelerinin de her kuşakça okunmasını isterim. Yaşadıkları toplumu anlayabilmeleri, algılayabilmeleri için zorunlu okuma metinleridir onlar.

Türk Halk Edebiyatı'nın geniş başlığı altında türküden maniyeye, efsaneden halk hikâyelerine, tekerlemeden masallara kadar, her türde en doğru, en ayrıntılı bugüne ulaşan bilgiyi bulabilirsiniz.

FOLKLORUN İÇİNDE YAŞIYORUZ

Boratav'ın bu kitabı, bugün kullandığımız bazı kavramlar, söylediğimiz hikâyeler, maniler hakkında, bize yorum yapma zenginliğini sunuyor.

Gazeteden dergilere, televizyonlara kadar, folklorun içinde yaşıyoruz ama bilmiyoruz.

Onun için kullandığım bilgilendirme sözünü, çağdaş anlamda algılamamızı öneriyorum.

Eğer o perspektiften bakmazsanız, kuru bilgilerden zengin bir halk birikimini çıkaramazsınız.

Türkiye'yi büyük şehirlerden ibaret saymak gibi eksik ve çarpık bir kanıdaysanız, özellikle bu kitapları okumanız şart.

Kültür coğrafyanızın ulusal ve evrensel sınırları büyüyecektir.

Boratav'ı okuyunca, kısır bakışta geçmişte kaldığınızı sandığınız kavramların, yaşama alışkanlıklarının bugün evrimizde, çevremizde olduğunu görüp şaşırabilirsiniz.

Türk Halk Edebiyatı'nı okuyunca, Türk edebiyatını, Türk edebiyatının bugünkü ve dünkü ustalarını yeni bir bakış açısından yeniden okuma gereği duyacaksınız. Folklorun, halk edebiyatının modernlik kavramında yaşayan yanının yaratıcılıktaki payını göreceksiniz.

Romanda, hikâyede, şiirde, o öğelerin yer aldığını kim yadsıyabilir?

Türkiye'yi, yeni Türk edebiyatını, çoksesli müziğimizi incelediğimizde, Boratav'ın bize yeni beğeni yolları açtığını görürsünüz.

Onun bilimselliği, sanatı, yaratıcılığı besler. Zaten çoğu zaman o açıdan da değerlendirir bilimsel verileri.

Konur Ertop, onun edebiyatçılarla ilgili çalışmalarından söz eder:

"Boratav kendi çalışma alanının yanı sıra çağdaş edebiyatımızla, bu edebiyatın sorunlarıyla da yakından ilgilenmiştir. Nâzım Hikmet, Yaşar Kemal gibi ustaların yapıtlarında halk edebiyatının izlerini sürmüş, bu ilişkileri edebiyatımız için umut verici bir gelişme olarak değerlendirmiştir."

Halk ozanları geleneği üzerine saptamaları, onun bilim adamlığının toplumsal değişkenleri izleme gücünün kanıtıdır.

Gerek halk edebiyatı, gerek folklor, gerek Nasreddin Hoca fıkraları halk biliminin, zevkinin, alışkanlıklarının, donmayan bir varlık olduğunu ispatlar.

Boratav'ın kitaplarının asıl önemli yanı, bazı kavramları edebiyat tarihi içindeki yerine oturtmasıdır. Folklorun saygınlığını savunmasıdır:

"Devletin kültür politikasına yön veren kimi resmi kurullarca -birçok özel kuruluşlarda olduğu gibi- halk sanatları, halk edebiyatı hâlâ sadece bir turizm ve festival metaı gibi görülüyor."

Yukarıdaki yargı, bizim bazı kavramlara yüzeysel, gayri ciddi yaklaşımımızın örneğidir.

100 SORUDA TÜRK FOLKLORU

Bugün bizim geleneksel çizgide uyguladığımız birçok şeyin nasıl oluştuğunu, nasıl yaşadığını aydınlatıyor.

Nazardan tutun, doğum, evlenme, askere uğurlama geleneklerine kadar birçok şeyin bugün, şehirlerde bile sürdüğünü hatırlıyor bize.

İnançlarımız, törelerimiz, bayramlarımız... Boratav'ın çalışmalarının, beni ilgilendiren bir başka yönü de var.

Genç kuşaktan şairler, araştırmacılar, edebiyatçılar, öykücüler, besteciler, kendi özgün kültürlerinden nasıl yararlanacaklarını, folkloru ham bir malzeme olarak kullanmadan yaratılarda ona nasıl yer vereceklerini, geleneği modernleştirme sorununu nasıl çözeceklerini, bu çalışmalardan öğreneceklerini.

Çünkü bu bilgilerin ardındaki dünya görüşüdür, bu yararlanmayı sağlayacak olan unsur.

Pertev Naili Boratav'ın iki kitabı uzmanları, edebiyatçıları, genç kuşak araştırmacıları; halk edebiyatının, folklorun önemine inandıracaktır.

Doğan HIZLAN

KITAP
dhizlan@hurriyet.com.tr

"Âşık" deyiminin özel anlamı nedir ve âşık nasıl bir sanatçıdır?

Âşık kelimesinin, genel anlamı yanında, dilimizde özel bir anlamı var; son yıllarda bu kelime yerine "halk ozanı" sözü kullanılır oldu; daha önce de "saz şairi", "halk şairi" deyimleri vardı.

Bu kelime ile belirtilen sanatçılar öteden beri kendilerini âşık diye adlandırdıkları için biz bu deyim kullanmayı yeğliyoruz. Kelimenin halk geleneğinde bir inanca ilgisini de unutmamak gerekir. Âşık'ın şairlik gücü ve yetkisini, düşünde kendisine pirinin sunduğu 'aşk badesi'nin içmekle ve 'ideal sevgili'nin

hayalini görmekle kazandığına inanılır.

"Âşık", Türk halk edebiyatında, aşağı yukarı 16. yüzyılın başlarından bu yana beliren bir sanatçı tipidir. İlerde göreceğimiz gibi, bu yönüyle eski destan (epopee) geleneğini sürdürür, ama başka bir yönüyle, adının da belirttiği gibi "sevda şiirleri" (lirik türden şiirler) söylemekle görevlenmiş bir sanatçıdır. Onun yaratıcılığı "irtical" iledir; şiiri yazmaz, söyler. Onda şiir müzikten ayrılmaz; demek ki sadece söylemez, çalar ve çağırır.

100 Soruda Halk Edebiyatı Pertev Naili Boratav

100 Soruda Türk Folkloru, Pertev Naili Boratav

Her iki cilt de K Kitaplığı tarafından yayımlandı

DOĞAN HIZLAN'IN SEÇTİKLERİ

Toplu Öyküler	Firuzan	Yapı Kredi
Blues Tarihi	Giles Oakley	Ayrıntı
Ağırlaştırıcı Sebepler Divanı	Enis Batur	Altıkkırkbeş
Film Eleştirisi	Zafer Özden	İmge
Sienfeld ve Felsefe	William Irwin	Güncel